

Кульбовська Н.,
студентка 45 групи ННІ педагогіки;
Танська Валентина Володимирівна
кандидат педагогічних наук, доцент

(Житомирський державний університет імені Івана Франка)

ЕКОЛОГІЧНЕ ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ ПРИРОДИ

Актуальність проблеми. Дошкільний вік характеризується підвищеною допитливістю у різних сферах, але особливий інтерес діти проявляють до природи. Тому екологічне виховання у ДНЗ займає важливе місце в розвитку пізнання навколишнього світу, виробленні гуманного ставлення до всього живого і формуванні усвідомленої поведінки у природному середовищі.

Метою статті є обґрунтування особливостей екологічного виховання дітей дошкільного віку засобами природи.

Виклад основного матеріалу. Екологічне виховання дітей дошкільного віку є актуальною проблемою сучасності, оскільки саме в цьому віці закладаються основи екологічної свідомості, екологічної культури, що впливають на поведінку та діяльність людини у природі. У Базовому компоненті дошкільної освіти та програмі розвитку дошкільників «Українське дошкільня» зазначено, що метою ознайомлення дітей із природою є формування елементів екологічного світорозуміння, екологічної вихованості (виховання любові до природи, бажання берегти і примножувати її, формування вмінь та навичок екоцентричного типу діяльності у природі), розвитку позитивного емоційно-ціннісного ставлення до природного довкілля, формування практичних умінь [1, с. 5].

Різні аспекти проблеми екологічної освіти та екологічного виховання досліджували такі педагоги, як А. Волкова, Н. Горопаха, О. Захлебний, І. Зверса, Н. Кот, О. Кудрявцева, Н. Лисенко, В. Мариницька, С. Ніколаєва, З. Плохій, Г. Пустовіт, Н. Пустовіт, Н. Рижова, І. Суравегіна, Н. Яришева та ін.

Формування дидактичної компетентності педагогів дошкільної та початкової освіти

Аналіз наукових джерел свідчить, що вивчення законів природи найкраще починати в дошкільному дитинстві в межах екологічного виховання.

Необхідність екологічного виховання зумовлена наявністю світової екологічної кризи, причина якої криється у практичній діяльності людини, яка, у свою чергу, обумовлена антропоцентричною свідомістю людини.

Відповідно до сфери "Природа" Базового компонента у дитини дошкільного віку необхідно формувати реалістичні уявлення про явища природи, базові елементи природоцінного світогляду, усвідомлення єдності всіх природних елементів та себе як частки природи [1].

Екологічне виховання вважається вченими складовою екологічної освіти й розглядається як відносно новий напрям дошкільної педагогіки, що суттєво відрізняється від традиційного ознайомлення дітей із природою. У педагогічній науці й довідкових виданнях екологічне виховання трактується неоднозначно:

- формування в людини свідомого сприйняття довкілля, почуття особистої відповідальності за діяльність, що так чи інакше пов'язана з перетворенням навколишнього природного середовища, впевненості в необхідності дбайливого ставлення до природи, розумного використання її багатств (М.Мусієнко) [2, с.119];

- система впливу на членів суспільства для формування екологічної культури, гуманності, науково обгрунтованого ставлення до природи на основі національних і загальнолюдських цінностей (В.Діденко, Л.Діденко, В.Кондрашова-Діденко) [3, с.31];

- формування в людей потреби в бережливому ставленні до природи й розумному використанні її багатств у своїх власних інтересах та інтересах майбутніх поколінь (А.Толстоухов, Л.Волкова) [4, с.81];

- систематична педагогічна діяльність, спрямована на розвиток екологічної культури (М.Фіцула) [5, с.282];

- процес формування усвідомлено правильного ставлення до природного довкілля (О. Терентьєва) [3];

- ознайомлення дітей із природою, в основу якого покладено екологічний підхід, за якого педагогічний процес спирається на основні ідеї та поняття екології (С.Ніколаєва) [4] та ін.

Хоча за формою викладу трактування поняття «екологічне виховання» відрізняються, основним змістом сучасні вчені вважають два аспекти: передачу екологічних знань та їх трансформацію особистістю у ставленні до природи, що виявляється у діяльності.

На основі аналізу теоретичних джерел і їх узагальнення стає зрозумілим, що вихід з екологічної кризи можливий за умови формування, починаючи з дошкільного віку, основ екологічної свідомості, що вважається головною складовою екологічної культури й регулятором діяльності людини у природі. *Метою екологічного виховання* є формування основ екологічної культури, основною складовою якої є екологічна свідомість. *Результатом екологічного виховання* вважається екологічна вихованість, яка складається з екологічних уявлень, емоційно-ціннісного ставлення до природи, екологічно доцільної поведінки та діяльності в природі. Екологічні уявлення дітей дошкільного віку є водночас *складовою* виховання екологічної свідомості, складовим елементом екологічної культури, екологічної вихованості та підґрунтям формування позитивного емоційно-ціннісного ставлення до природи та екологічно доцільної поведінки в ній. Знання зв'язків і залежностей між природними об'єктами, позитивне емоційно-ціннісне ставлення до природи слугують основою

Формування дидактичної компетентності педагогів дошкільної та початкової освіти

екологічно доцільної поведінки та діяльності згідно з законами природи, що є однією з актуальних проблем існування людини у природному середовищі.

Основними завданнями екологічного виховання дітей дошкільного віку є:

➤ Засвоєння дітьми провідних ідей, основних понять та наукових фактів, на базі яких визначається оптимальний вплив людини на природу відповідно до дії її законів. Стосовно дошкільного віку – це засвоєння систем знань про живу та неживу природу, які відображають основну залежність у природі – залежність організмів від умов існування.

➤ Розкриття дітям різнобічної цінності природи як джерела матеріальних і духовних сил суспільства. У дошкільному віці – це засвоєння системи знань про значення рослин та тварин у природі та житті людини.

➤ Ознайомлюючи малят з будь-яким об'єктом чи явищем природи, педагог повинен розкрити у єдності цінність та доцільність його зовнішнього вигляду і властивостей. На основі цього у дітей виникає уявлення про те, що у природі немає нічого зайвого, що можна було б безболісно знищити.

➤ Оволодіння малюками прикладними знаннями, практичними вміннями та навичками раціонального природокористування (знання найпростіших правил поведінки у природі, вміння оцінювати стан навколишнього середовища, передбачати можливі наслідки своїх дій та дій інших людей і не допускати негативних впливів на природу).

➤ Розвиток у дітей потреби у спілкуванні з природою, прагнення до якомога глибшого її пізнання.

➤ Активізація діяльності дітей, спрямованої на поліпшення навколишнього природного середовища (догляд за живими об'єктами кутка природи, за рослинами на території дитячого садка, приваблювання птахів та комах на майданчик тощо).

➤ Включення малюків у спільну з дорослими природоохоронну діяльність (засвоєння способів збереження чистоти повітря, водойм, ґрунту, економне використання природних ресурсів й ін.) [2].

Екологічне виховання дітей у ДНЗ здійснюється на всіх етапах навчально-виховного процесу шляхом постановки мети, завдань та організації предметно-розвивального середовища. Зміст екологічної освіти містить соціальний досвід взаємодії людства з навколишнім середовищем. Національний характер змісту екологічної освіти та виховання відображає один з напрямків міжнародної стратегії дій у галузі освіти з проблем навколишнього середовища і виражається у широкому й активному використанні здобутків етнопедагогіки, народних традицій, елементів календарної обрядовості, фольклору з метою виховання у дітей шанобливого ставлення до природи.

У дітей дошкільного віку є необхідні передумови формування позитивного емоційно-ціннісного ставлення до природи. Їм доступне розуміння різнобічних цінностей природи, вони вміють виразити свої емоції від спілкування з природою у творчій діяльності, знають правила поведінки в природі, можуть оцінити свої вчинки та вчинки інших. У навчально-виховному процесі дошкільного закладу природа, переважно, використовується як засіб розумового, естетичного розвитку дітей; серед методів екологічного виховання переважають вербальні й такі, що забезпечують безпосередню взаємодію з природою.

Висновок. Екологічне виховання – систематична педагогічна діяльність, спрямована на розвиток екологічної культури. Екологічне виховання в дошкільному віці займає важливе місце в розвитку пізнання навколишнього світу дитини.

Формування дидактичної компетентності педагогів дошкільної та початкової освіти

Дошкільний вік – сензитивний період для закладання фундаменту екологічної вихованості людини.

Список використаної літератури

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні / Міністерство освіти України. Академія педагогічних наук України. – К.: Світоч, 2003. – 42 с.
2. Горопаха Н.М. Виховання екологічної культури дітей / Горопаха Н. М. – Рівне: Волинські обереги, 2001. – 212 с.
3. Лисенко Н.В. Екологічне виховання дітей дошкільного віку / Лисенко Н. В. – Львів: Світ, 1994. – 144 с.
4. Плохій З.П. Виховання екологічної культури дошкільників / Плохій З. П. – К: Редакція журналу Дошкільне виховання, 2002. – 173 с.
5. Фицула М.М. Педагогіка: навч. посіб. для студентів вищих педагогічних закладів освіти / Фицула М. М. – К.: Академія, 2000. – 544 с.